

споживчих цін по області на продукти харчування в 2009 році склав 108,2 %, проти 123,3 % 2 2008 році.

Витрати на харчування займають вагому частку у структурі всіх сукупних витрат домогосподарств (51,6 %). Водночас, реальні наявні доходи, з урахуванням цінового фактору, у 2009 році зменшились на 7,3 %.

Незбалансоване харчування, одноманітний набір продуктів (хліб, картопля, цукор, молоко) призводять до збільшення дефіциту білків, вітамінів, мікроелементів, що в значній мірі спричиняє розвиток хвороб, зокрема системи кровообігу, анемії, а це підвищує смертність населення.

Ситуація на продовольчому ринку області в 2010 році особливо не поліпшилась, адже за попередніми даними виробництво сільськогосподарської продукції проти 2009 року має незначний ріст – 0,4 %, зменшилось виробництво зерна, картоплі, молока, м'яса та м'ясопродуктів, промислова переробка поголів'я ВРХ та корів. Підвищились ціни на переважну більшість продовольчих товарів.

Покращенню рівня споживання продуктів харчування населенням області могло би сприяти подальше нарощування обсягів виробництва продукції товаровиробниками області, стабілізація цінової ситуації, збільшення доходів населення.

УДК 330.111.66

Ємець О. І., Івасишин І. І.

СФЕРА СОЦІАЛЬНОГО СЕКТОРА ПРИКАРПАТТЯ: ПОКАЗНИКИ, ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

У статті виокремлено та проаналізовано показники сфери соціального сектора Івано-Франківської області, за якими вона посіла одне із прозових місць у соціально-економічному розвитку регіонів України.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, соціальний сектор.

І. Вступ. В умовах формування ринкового середовища особливого значення набуває соціально-економічний розвиток територій, де визначається місце регіону за сферами діяльності.

Згідно соціально-економічних показників за 2010 рік, в рейтингу областей України Прикарпаття зайняло 5 сходинку. Даний рейтинг є комплексний, тобто враховував розвиток всіх га-

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 26 червня 1996 року. «І олос України» від 27 липня 1996р. № 138 (1388).

2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. Постанова КМУ від 19.09.2007 р. № 1158. // Економіка АПК, 2007, № 11.

3. Статистичний щорічник України за 2009 р. Державний комітет статистики України, за ред. Осауленка О. Г. м. Київ, ДП Інформаційно-аналітичне агентство, 2010, с. 530.

4. Статистичний щорічник України за 2009 р. Державний комітет статистики України, Головне управління статистики в Івано-Франківській області, за ред. Колібрівського М. М., 2010.

5. Натурально-вартісні баланси основних сільськогосподарських продуктів за 2000–2009 рр. Головне управління статистики в Івано-Франківській області.

6. Звіт по ф. ІП НПП (річна). Звіт про виробництво промислової продукції за 2000–2009 рр. Головне управління статистики в Івано-Франківській області.

7. Матеріали обстеження домогосподарств Івано-Франківської області за 2000–2009 рр. Головне управління статистики в Івано-Франківській області.

In the article, widely utilizing statistical information, materials of the Government having a special purpose program of development of the Ukrainian village on a period to 2015 year are conducted analysis of level of consumption of food of the Ivano-Francovsk area, state of production of agricultural goods habitats stuffs and it industrial processing, the basic sources of forming of funds of consumption are marked, information is resulted about middle prices, profits, charges of population on the products of feed, influence of quality of feed is described on a здорова population, comparing is done to the middle indexes on Ukraine, by other regions of the state.

лузей, а зокрема, за соціально-економічним розвитком область взяла 6 місце, 2 місце Івано-Франківщина посіла за соціальний сектор.

ІІ. Постановка завдання. Рівень соціально-економічного розвитку держави визначається основними показниками економічного, соціального, демографічного, екологічного стану окремих регіонів. Аналіз цих показників забезпечує комплексність та всебічне оцінювання соціально-економічного розвитку країни.

Рейтингова оцінка соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя здійснюється за показниками окремих сфер соціально-економічного розвитку відповідних регіонів та передбачає оцінку за усіма сферами соціально-економічного розвитку регіонів.

Відповідно до постанови кабінету міністрів України від 20 червня 2007 р. N 833 "Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя" [1] із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 30 липня 2008 року N 683 [2], від 18 серпня 2010 року № 755 [3] **соціально-економічний розвиток територій** оцінюється за такими сферами:

1. сфера реального сектора (5 показників);
2. сфера інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності (11 показників);
3. сфера державних фінансів та фінансових результатів діяльності підприємств (8 показників);
4. сфера соціального сектора (10 показників);
5. сфера споживчого ринку (4 показники);
6. сфера розвитку малого бізнесу (10 показників).

За показниками інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності Івано-Франківщина отримала 6 місце; за результатами роботи державних фінансових установ – 21 місце; споживчий ринок 11-те місце; соціальний сектор – 2.

Тому, метою статті є виокремлення та аналіз основних показників сфери соціального сектора Івано-Франківської області.

III. Результати. За результатами розрахунку визначається місце кожного регіону в рейтингу щодо кожної окремої сфери соціально-економічного розвитку області.

На *першому етапі* рейтингова оцінка здійснюється на основі підрахунку відносних відхилень показників кожного регіону від найкращих значень таких показників інших регіонів за формулою 1:

$$R_j = \sum \frac{X_{\max_i} - X_i}{X_{\max_i} - X_{\min_i}} + \sum \frac{X_i - X_{\min_i}}{X_{\max_i} - X_{\min_i}} \quad (1)$$

де R_j – сума рейтингових оцінок конкретного регіону за кожним з показників, що характеризують окрему сферу соціально-економічного розвитку;

$X_{\max_i}$ – максимальне значення i -го показника;

X_i – значення i -го показника j -го регіону;

$X_{\min_i}$ – мінімальне значення i -го показника.

Перша частина формули використовується для оцінки показників, підвищення яких має позитивне значення (наприклад, приріст вироб-

ництва), друга частина – для оцінки показників, підвищення яких має негативний ефект (наприклад, приріст заборгованості).

Для забезпечення порівнянності результатів і об'єктивності оцінки підсумків організаційної роботи райдержадміністрацій, міськвиконкомів райони та міста розподіляються на групи:

перша група – міста обласного значення: Івано-Франківськ, Калуш, Коломия, Болехів, Яремче;

друга – райони: Богородчанський, Верховинський, Галицький, Городенківський, Долинський, Калуський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський, Снятинський, Тисменицький і Глумацький.

Зупинемось детальніше на аналізі **10 показників сфери соціального сектора**, до яких належать:

1) приріст (скорочення) населення до початку звітного року, відсотків;

2) рівень зареєстрованого безробіття за поточний період, відсотків;

3) фактично створено нових робочих місць до річного завдання, відсотків;

4) середньомісячна номінальна заробітна плата за поточний період, гривень;

5) темп зростання (зменшення) реальної заробітної плати до відповідного періоду попереднього року, відсотків;

6) частка працівників, яким нараховано заробітну плату нижче прожиткового мінімуму для працездатної особи, відсотків;

7) темп зростання (зменшення) заборгованості із виплати заробітної плати станом на поточний період до початку звітного року, відсотків;

8) темп зростання (зменшення) заборгованості із виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах станом на поточний період;

9) темп зростання (зменшення) заборгованості економічно активних платників до пенсійного фонду станом на поточний період до початку звітного року, відсотків;

10) рівень злочинності в розрахунку на 10,0 тис. населення за

11) поточний період, одиниць.

Аналіз даних показників по районах та містах Івано-Франківської області представлений у таблиці 1.

Далі визначено місце кожного району та міста Івано-Франківської області по показниках сфери соціального сектора (таблиця 2).

Таблиця 1

Аналіз показників сфери соціального сектора по районах та містах Івано-Франківської області

Райони, міста	Приріст (скорочення) населення до початку звітного року за січень-серпень 2010 р., відсотків	Рівень зареєстрованого безробіття за 9 місяців 2010 р., відсотків	Фактично створено нових робочих місць до річного завдання за 9 місяців 2010 р., відсотків	Середньомісячна номінальна заробітна плата за червень 2010 року, гривень	Темп зростання (зменшення) реальної заробітної плати до відповідного періоду попереднього року за 2009 рік, відсотків	Частка працівників, яким нараховано заробітну плату нижче прожиткового мінімуму для працездатної особи грудень, відсотків	Темп зростання (зменшення) заборгованості із виплати заробітної плати станом на 1 жовтня 2010 року до початку звітного року, відсотків	Темп зростання (зменшення) заборгованості із виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах станом	Темп зростання (зменшення) заборгованості економічно активних платників до Пенсійного фонду станом на 01.10. 2010 року до початку звітного року, відсотків	Рівень злочинності в розрахунку на 10,0 тис. населення за 9 місяців 2010 року, одиниць
Богородчанський	0,18	2,06	100,5	1965,0	95,7	1,4	0,0	0,0	82,9	22,0
Верховинський	0,59	3,40	92,8	1555,0	94,2	11,8			476,5	41,5
Галицький	-0,18	1,94	75,7	2203,0	96,3	7,9	30,6	0,0	113,8	29,5
Городенківський	-0,12	2,14	90,9	1587,0	96,0	13,8	110,3	115,3	207,0	29,3
Долинський	0,33	2,51	72,3	2560,0	91,8	3,8	100,0	0,0	41,4	36,6
Калуський	-0,03	1,59	79,1	1618,0	86,6	6,2	184,1	186,5	120,2	15,8
Коломийський	-0,27	1,06	93,4	1497,0	96,8	10,9	24,1	19,0	116,6	21,7
Косівський	0,10	2,17	85,3	1667,0	95,5	11,0	110,5	110,5	250,8	23,4
Надвірнянський	0,26	1,74	82,9	2106,0	92,2	4,3	161,0	248,4	97,9	32,8
Рогатинський	-0,69	2,68	64,9	1401,0	91,6	13,4	33,0	30,4	49,4	38,4
Рожнятівський	0,09	1,63	94,7	1803,0	94,3	9,3	80,4	0,0	0,0	27,1
Снятинський	0,12	1,13	89,1	1388,0	94,3	11,6	0,0	0,0	725,2	33,9
Тисменицький	0,17	1,32	71,6	1559,0	85,2	10,1	279,0	248,3	107,4	31,1
Глушацький	-0,35	1,94	84,7	1374,0	95,2	15,1	0,0	0,0	62,1	28,2
м. Івано-Франківськ	-0,26	1,12	89,2	1848,0	89,1	9,7	95,7	70,6	108,2	44,7
м. Калущ	0,37	2,32	79,2	1668,0	92,5	11,0	92,7	80,6	705,0	50,1
м. Коломия	0,20	2,10	91,0	1512,0	89,5	11,0	84,2	98,2	181,6	55,2
м. Болехів	0,18	1,99	78,7	1679,0	91,3	8,3	0,0	0,0	226,6	23,3
м. Яремче	0,56	2,87	60,0	1808,0	95,4	8,1	145,4	145,4	124,3	43,3
Всього по області	0,01	1,74	83,0	1815,0	91,2	9,1	100,5	88,5	124,6	33,8

Таблиця 2

Місце районів та міст Івано-Франківської області за сферою соціального сектора (комплексна оцінка) за 9 місяців 2010 року

Райони, міста	Загальне місце по сфері соціального сектора
Богородчанський	1
Верховинський	19
Галицький	4
Городенківський	12
Долинський	5
Калуський	15
Коломийський	3
Косівський	10
Надвірнянський	9
Рогатинський	17
Рожнятівський	2
Снятинський	8
Тисменицький	18
Глушацький	7
м. Івано-Франківськ	11
м. Калущ	16
м. Коломия	14
м. Болехів	6
м. Яремче	13

У кожній окремій сфері найкращим вважається регіон, у якого середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок має найнижче значення.

Нами встановлено, що **найкращі результати за сферою соціального сектора** досягнуто у районах: Богородчанському (1 місце), Рожнятівському (2 місце), Коломийському (3 місце), Галицькому (4 місце) та Долинському (5 місце).

Для цих районів і міст була характерна позитивна динаміка по основних показниках соціального сектора, а саме:

– приріст населення у Долинському районі становив 0,33% (по області 0,01%);

– вищий за середній по області (83%) рівень працевлаштування населення у Богородчанському – 100,5%, Рожнятівському – 94,7% та Коломийському – 93,4% районах;

– високий рівень середньомісячної номінальної заробітної плати у Долинському (2560 грн.), Галицькому (2203 грн.) та Богородчанському районах (1965 грн.) при середньомісячній номінальній заробітній платі по Івано-Франківській області 1815 грн. за аналогічний період.

На **другому етапі** визначається середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок конкретного регіону за всіма показниками, що характеризують окрему сферу його соціально-економічного розвитку, за формулою 2:

$$R_{cp_j} = \frac{R_j}{n} \quad (2)$$

де R_{cp_j} – середнє арифметичне суми рейтингів конкретного регіону за всіма показниками окремої сфери соціально-економічного розвитку;

R_j – сума рейтингових оцінок конкретного регіону за кожним з показників, що характеризують окрему сферу соціально-економічного розвитку;

n – кількість показників, за якими проводився розрахунок в окремій сфері соціально-економічного розвитку.

На **третьому етапі** визначається середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок конкретного регіону за усіма сферами його соціально-економічного розвитку за формулою 3:

$$I_j = \frac{R_{cp}}{m} \quad (3)$$

де I_j – середнє арифметичне суми рейтингів конкретного регіону за усіма сферами соціально-економічного розвитку;

R_{cp} – середнє арифметичне суми рейтингів конкретного регіону за всіма показниками окремої сфери соціально-економічного розвитку;

m – кількість сфер соціально-економічного розвитку регіонів, за якими проводився розрахунок.

За результатами розрахунку визначається місце кожного району, міста обласного значення в рейтингу за усіма сферами соціально-економічного розвитку та окремими сферами такого розвитку. У кожній окремій сфері найкращим вважається район (місто), в якого середнє арифметичне значення суми рейтингової оцінки має найнижче значення [2].

Основне завдання аналізу економічного і соціального розвитку в умовах ринку полягає в тому, щоб пов'язати результати виробничої діяльності з фінансовими досягненнями. Цей аналіз слід здійснювати в таких аспектах, як оцінка динамічного, пропорційного і комплексного розвитку господарства територій, оцінка вкладу кожної території в розвиток господарського комплексу, оцінка міри підвищення життя населення, інтегральна оцінка комплексного економічного і соціального розвитку та впливу комплексного розвитку на формування фінансових ресурсів територій.

Цей метод оцінки ефективності комплексного економічного і соціального розвитку території зорієнтовано на необхідність найефективнішого використання ресурсного потенціалу, а також економії виробничих капітальних вкладень, спрямованих на задоволення потреб економіки і населення.

IV. Висновки. Одним з важливих аспектів аналізу заходів комплексного економічного і соціального розвитку, що прогножуються, є виокремлення та аналіз показників сфери соціального сектора. Адже вони не лише результат, а й водночас чинник прискорення чи уповільнення економічного розвитку як окремих регіонів, так і національної економіки.

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 833 «Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=833_2007_%EF

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 липня 2008 року № 683 «Про внесення змін до Порядку проведення комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2010 р. № 755 «Про внесення змін у додаток 1 до

Порядку проведення комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, області, м. Києва та Севастополя» [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 624:332.145

Шкроміда В. В.

ОЦІНКА РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ БУДІВНИЦТВА

Проведено оцінку функціонування ринку будівництва на регіональному рівні, виявлено основні тенденції його поведінки за останні роки та окреслено існуючий взаємозв'язок між факторами, що їх зумовили. На основі статистичних даних проведено експрес-аналіз фінансового стану будівельних підприємств.

Ключові слова: ринок будівництва, обсяг будівельних робіт, суб'єкт підприємницької діяльності, фінансовий результат, фінансовий стан.

I. Вступ. Розвиток будівельної індустрії являється характерною ознакою економічного росту і добробуту держави та, одночасно, її занепад є одним із індикаторів наявності кризових явищ та процесів в економіці. Присутність теперішньої економічної кризи у державі призвела до негативних тенденцій у функціонуванні всіх галузей вітчизняної економіки, в тому числі і будівельної. Зменшення обсягу виконання будівельно-монтажних робіт (БМР) і сукупного попиту споживачів на об'єкти будівництва є результатом зниження платоспроможності останніх та відсутність доступного іпотечно-кредитного забезпечення.

Для розв'язання проблем та пошуку причин, вважаємо, необхідно провести детальне дослідження основних тенденцій на ринку будівництва у ретроспективі, оцінити кількісні параметри його поведінки та окреслити шляхи покращення ситуації, що склалася.

Проведений огляд публікацій та наукових праць свідчить, що ринок будівництва залишається поза увагою вчених, оскільки простежується відсутність наукового інструментарію для аналізу вказаної галузі та системного підходу вивчення. Виходячи з цього, вважаємо, дослідження тенденцій розвитку будівельного ринку є актуальним та таким, що має практичну значимість.

II. Постановка завдання. Проведення оцінки ринку будівництва та вивчення факторів,

In the article indexes are selected and analysed spheres of social sector of the Ivano-Francovsk area, after which it occupied one of front-rank places in socio-economic development of territories of Ukraine.

що його зумовлюють, на рівні держави вимагає структуризацію цілісного на елементи, їх ідентифікацію та вивчення причинно-наслідкових зв'язків між ними на основі загальноприйнятих методів індукції і дедукції, синтезу та аналізу. Виходячи з таких міркувань, регіональний аспект дослідження вказаної проблематики, а саме проведення оцінки обсягу виконання будівельно-монтажних робіт в Івано-Франківській області, вивчення тенденцій їх змін та факторів, що зумовлюють, дозволять виявити особливості функціонування будівельного ринку в межах окремої територіальної одиниці, а також слугуватиме подальшому глибокому дослідженню вказаних питань на загальнодержавному рівні.

III. Результати. Проведені дослідження свідчать про те, що в Івано-Франківській області виконання будівельно-монтажних робіт здійснювалось у таких напрямках:

- житлове будівництво;
- комерційне будівництво;
- модернізація та реконструкція діючих об'єктів (ремонт).

Встановлено, що в області за останні роки відбулось сповільнення темпів діяльності будівельного ринку (табл. 1). Величина індексів розрахована шляхом відношення абсолютних даних звітного року до попереднього [1]. Негативна тенденція зменшення обсягів виконання БМР, як бачимо, сформувалась з 2008 року, тобто є наслідком появи економічної кризи в державі.

Зрозумілим є те, що основним джерелом фінансування виконаних БМР в області є кошти населення. Розрахований індекс реальних наявних доходів населення (табл. 1) свідчить про позитивну тенденцію впродовж 2002-2010 рр. Логічним поясненням розбіжностей цих векторів є значний рівень річного темпу інфляції в державі, тобто зростання величини доходів населення відбувалось на фоні загального зростання цін, що призвело до зниження їх платоспроможності.